

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Dispvtaones Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Qvibus Vniversa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalae, 1644

Dispvatio XXVIII. De personis diuinis in particulari, & primo de persona
Patris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73898)

per principia extrinseca rei : ideoque non potest euidenter ostendere nostro intellectui connexionem prædicati cum subiecto in se. Hæc enim est euidentiâ intrinseca rei, quæ per extrinseca principia non potest haberi.

Notitia per euidentiâ reuelationem Dei, est euidens.

Respondeo non posse quidem euidenter ostendere illam connexionem immediatè in seipsa; sed euidenter illam ostendere per aliquod illius indicium euidens & infallibile. Ad notitiam autem euidentiâ connexionis prædicati cum subiecto, sufficit illam haberi per aliquod medium euidentiâ & infallibilitè cum illa connexum, quamuis medium illud sit extrinsecum. Nam ex Aristotele 1. Poster. & ex consensu omnium Philosophorum, demonstratio à posteriori, causæ per effectum, est vera demonstratio, paritè scientiam, id est, notitiam euidentiâ conclusionis; quamuis effectus sit medium extrinsecum respectu causæ. Neque obest, quod aliqui dicunt, differentiam esse, quia illi effectus sunt naturalitè connexi cum causis: secus autem veracitas & reuelatio diuina cum rebus reuelatis. Nam euidentiâ conclusionis non fundatur in eo quod effectus sit naturalitè connexus causæ, id est, naturalitè ab illa oriatur: sed in eo quod tanta est connexio inter præmissas & conclusionem, vt euidenter impossibile sit præmissas esse veras, & conclusionem esse falsam. Vnde fit, vt habita notitia euidentiâ præmissarum & bonæ illationis, habeatur euidens notitia veritatis conclusionis. At qui non minor est connexio veritatis præmissarum cum veritate conclusionis in discursu illo: Quicquid Deus reuelauit, verum est & c. quam in isto: Omne admiratiuum est rationale. Sed omnis homo est admiratiuus. Ergo est rationalis. Est quidem Deo liberum reuelare, vel non reuelare. Sed tamen posita reuelatione, non minor est connexio reuelationis diuinæ cum veritate rei reuelatæ: quam sit vllius effectus naturalis cum sua causa. Id est, non minùs est impossibile non esse verum id quod Deus reuelauit, posita reuelatione: quam talem effectum non esse à tali causa. Quare reuelatio est indicium æquè infallibile veritatis rei reuelatæ; atque effectus vllius est indicium veritatis suæ causæ.

22.

Objicies secundò cum Cuniga disq. 7. dub. 2. Omnis notitia quidditatiua & propria Dei, attingit illum sicuti est, & prout distinguitur à creatura. Deus autem eo distinguitur à creatura, quod sit ens necessarium, creatura verò, contingens. Ergo attingit illum vt ens necessarium, id est, vt necessariò existentem: adeoque vt actu existentem. Ac proinde nulla Dei notitia quidditatiua potest esse abstractiua, sed omnis est intuitiua. Confirmatur, quia essentia est de quidditate & essentia Dei. Ergo notitia Dei quidditatiua attingit illius existentiam. Ergo verifatur circa Deum vt existentem. Ergo est intuitiua.

23.

Respondeo, ad cognitionem Dei intuitiuam non sufficere illum cognosci sicuti est in se, conceptu humano & quidditatiuo, vel vt ens necessarium, id est, necessariò existens actu: sed oportere vt notitia illa terminetur immediatè ad Deum vt per se presentem, coramque obuersantem intellectu, ac sua reali & actuali presentia sistentem eius aspectum: simili modo, quo objecta visibilia, vt per se presentia coramque obuersantia, sistent visionem ocularem immediatè terminatam ad ipsa vt actu existentia, & secundum suam actualem existentiam immediatè percepta. At hoc non habere notitia Dei, vel mysterij Trinitatis, cogniti tantè mediatè in visione alicuius Beati, aut in specie impressa, vel habitu per recordationem ex visione transeunte, propter speciem extrinsecam visionem relictam, quæ saltem supernaturalitè posset relinqui in mente videntis, & in vsum postea reduci ad recordandum objecti antea visi: sicut nos hyemè recordamur rosarum, veris tempore perceptarum intuitiue & experimentalitè.

24.

Ad confirmationem, dico similiter notitiam quidditatiuam, de qua loquimur, attingere quidem Dei existentiam: sed non attingere experimentalitè, vt in seipsa immediatè perceptam, ad eum modum, quo vultus corporeus attingit visibilia. Et visione autem corporea sumptum est nomen notitiæ intuitiue intellectuales: de qua similiter vt de corporea philosophandum est, quoad modum tendendi in obiectum.

Potest dari cognitio Dei quidditatiua, quæ non sit intuitiua.

DISPUTATIO
VIGESIMA OCTAVA

De personis diuinis in particulari. Et
primò de persona Patris.

Sectio I. *Verum paternitas sit prima proprietas Patris, & conueniat illi conueniat?*

Tonus I.

AA3

Sectio II. *An esse ingentum sit altera proprietas Patris?*Sectio III. *An Pater sit principium & fons totius Deitatis, & nomen etiam causa & initium illius dici possit?*

DE persona Patris in particulari disputat S. Thom. tom. qu. 33. Et art. 1. docet Patrem competere esse Principium: quia Principium significat id à quo aliquid procedit. Filius autem procedit à Patre. 2. Nomen Patris esse proprium primæ personæ: quia per illud distinguitur ab omnibus aliis. 3. Cùm nomen Patris dicatur de Deo, & essentialiter, respectu creaturarum: & personaliter, seu notionaliter, respectu Verbi, seu Filij Diuini: per prius dicitur paternitas in diuinitate secundum quod importatur respectus personæ ad personam: quàm secundum quod importatur respectus Dei ad creaturam. Quia per prius dicitur nomen de illo in quo saluatur ratio nominis perfecte: quàm de illo, in quo saluatur secundum quid. De hoc enim dicitur quasi per similitudinem ad id, in quo perfecte saluatur. Atque perfecta ratio paternitatis & filiationis inuenitur in Deo Patre & Deo Filio: quia Patris & Filij vna est natura & gloria. Sed in creatura filiationis inuenitur respectu Dei, non secundum perfectam rationem, cùm non sit vna natura Creatoris & creaturæ: sed secundum aliquam similitudinem tantum, quæ quanto perfectior fuerit, tanto propinquius acceditur ad veram filiationis rationem. Quadrupliciter enim dicitur Deus alicuius creaturæ Pater. Vel primò propter similitudinem vestigii tantum, vt irrationalium creaturarum: secundum illud Job 38. *Quis est plume pater, aut quis genuit stillas roris?* Vel secundò, propter similitudinem imaginis: vt creaturæ rationalis, iuxta illud Deuter. 32. *Nonne est ipse Pater tuus, qui possedit, & fecit, & creauit te?* In Gen. 1. vers. 26. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram.* Vel tertio, secundum similitudinem gratiæ, vt Lutherorum, qui etiam dicuntur Filij adoptiui, secundum quod ordinantur ad hereditatem æternæ gloriæ, per munus gratiæ acceptam: secundum illud Rom. 8. *Ipse Spiritus reddit testimonium spiritui nostro, quod sumus Filij Dei. Si autem Filij, & heredes.* Vel denique secundum similitudinem gloriæ, prout iam gloriæ hereditatem possident: vt Beatorum, secundum illud Rom. 5. *Gloriamur in spe filiorum Dei.* Addit 4. nomen ingentis esse proprium Patris, in quantum illius proprium est non esse ab alio, & esse principium sine principio. Ac sicut Pater innotescit paternitate, & communi spiratione per respectum ad personas ab eo procedentes: Sic in quantum est principium non de principio, innotescere per hoc quod non est ab alio. Quod pertinet ad rationem inuincibilitatis, significatam hoc nomine, *ingentus.* Huc vsque D. Thomas: cuius doctrina tribus sequentibus sectionibus fufius explicabitur.

SECTIO I.

*Utrum paternitas sit prima proprietas Patris
& unde conveniat.*

I
Deus tri-
pliciter di-
citur Pa-
ter.

Omen Patris Deo applicatum sumitur tripliciter. Primo, generaliter pro creatore & principio creaturarum. Quod nomen tribus personis est commune, non minus quam potentia creandi & eius exercitium, ratione cuius Deus est Pater, creator, & Dominus universorum. Secundo, specialius pro Deo ut iustificatore & adoptante sibi creaturas intellectuales in filios. Et hoc etiam nomen est tribus personis commune, æque ac voluntas & potentia iustificandi & adoptandi. Quanquam enim appropriativè tribui solet iustificatio & adoptio Spiritui sancto: quia fit per amorem; Spiritus autem sanctus est amor specialiter ex vi suæ processionis: physice tamen Deitas ipsa, communis tribus personis, est causa gratiæ iustificati, eademque nos sua voluntate adoptat in filios & hæredes bonorum, quibus fruitur.

Tertio, specialissimè sumitur notionaliter pro principio generatio Filii seu Verbi divini, consubstantialis & eiusdem naturæ realiter cum suo principio. Quo sensu hæc sumitur nomen Patris, & primæ personæ proprium est. Quod si quæras, an nomen Patris sit univocum ad tria supra dicta? Respondeo negativè. Propriè enim nomen, Pater, significat principium generativum, idque omnes intelligunt per vocem, Pater, absolute prolata, id est, sine addito ex quo intelligatur aliter sumi. Fuitque primò vox eadem imposita ad significandum principium verè ac propriè generativum: sicut & nomen Filii, ad significandum verè ac propriè genitum, id est, productum à principio vivente coniuncto in similitudinem naturæ. Quare vox, Pater, dicitur propriè de prima persona prout est generativa secundæ. Impropriè verò & analogicè de Deo, vel de tribus personis, prout sūt principii creationis & adoptionis.

Hoc supposito, Dico primò paternitatem esse primam proprietatem primæ personæ divinæ. Probat, quia est prior aliis duabus, quæ eidem personæ conveniunt: nempe, innascibilitate, & spiratione activa. Nam innascibilitas fundatur in paternitate, ut negatio in positivo, ratione cuius verè negatur personam illam nasci seu produci posse. Quod illi convenit non tantum secundum essentiam, quæ est improducibilis (nam duæ aliæ personæ sunt æque improducibiles secundum essentiam, quæ ut ait Lateran. cap. Damnamus, nec generare, nec procedere potest) sed etiam secundum positivam proprietatem constitutivam Patris in esse proprio substantiali personali, distincto realiter ab aliis personis divinis. Spiratio quoque activa est ratione posterior fecunditate gene-

3.
Paternitas est prima proprietas primæ personæ.

ratiua. Nam hæc fundatur in actuali intelligentia essentiali, à qua logicè seu virtualiter oritur, ut mox dicemus: illa verò fundatur in actu essentiali voluntatis. Voluntas autem est posterior intelligentiæ, ordine rationis.

Dico secundò paternitatem seu fecunditatem generativam, atque ipsam actualen generationem (nam hæc duo significantur nomine paternitatis ad æquatè sumpto) convenire Patri proximè & immediatè, ratione actualis intelligentiæ essentialis: siue ratione essentiali prout est actualis intelligentia cum ipsius essentia divinæ, & possibile, cum ipsarummet personarum divinarum, etiam ut existentium. Hæc conclusio patet ex dictis disp. 24. sect. 4. Ratio præcipua illius est, quia filius producit, per viam intellectus, accipitque naturam suam primò & immediatè, quatenus ipsa est essentialis intelligentiæ: unde specialiter vocatur Verbum, id est, fœtus & partus intellectus. Ergo pater divinus est fecundus ad generandum primò & immediatè per essentiam prout est actualis intelligentia. Debet enim principium respondere principiato. Nempe cum fecunditates ad intra debeant esse secundum actus vitales immanentes, atque illos imitari: prima fecunditas ad intra debet fundari in prima operatione vitali essentiali, quæ est intellectio. Cumque ex communi sensu sanctorum Patrum, & Theologorum secunda fecunditas, quæ est spirativa, fundetur in voluntate, aut volitione essentiali: ideoque Spiritus sanctus naturam primò accipiat secundum rationem volitionis, & illi, ut tali, primò identificetur eademque de causa vocetur specialiter amor & charitas: par est ratio ut prima fecunditas, quæ est generativa, fundetur primò & immediatè in actuali intelligentia essentiali.

Convenit illi immediatè ratione intelligentiæ.

Obijcies primò, Si fecunditas generativa fundatur primò & immediatè in actuali intelligentia essentiali, debet esse ubique est illa actualis intelligentia. Ergo debet esse in Filio, & in Spiritu sancto. Respondeo negando sequelam. Quia non potest esse in illis personis, quibuscum habeat relationem oppositionem. Habet autem illam cum Filio, & cum Spiritu sancto: quia Pater, quæ Pater, est ad producendum Filium sibi inlenon natura, & fecunditate communiandi eandem naturam Spiritui sancto.

Solutur prima obiectio.

Obijcies secundò cum Suarez lib. 8. cap. 1. n. 6. Paternitas est prima personalitas naturæ divinæ. Personalitas autem natura non sequitur ex operatione intellectus aut voluntatis: sed potius supponitur ad operationem, quia actiones sunt suppositorum, vel saltem subsistentium.

Secunda obiectio.

Respondeo, minorem non esse veram in Deo, in quo ipsamet operatio intellectus & voluntatis, est essentialis, & consequenter ratione prior personalitate. Actiones autem intelligendi & volendi sunt suppositi denominatiæ tantum, ratione essentiali cuius propria

sunt. In creatis quoque actiones, siue vitales siue alie, non sunt suppositorum nisi denominatiue: physice vero & proprie sunt a natura substantiali, vel ab accidentibus. Adde in eo loco Aristotelis ex quo illud axioma de promptum esse dicitur, non esse, Actiones sunt suppositorum: sed, Actiones sunt singularium: quod vniuersalissime & propriissime verum est. Nihil enim agit aut agitur, nisi sit singulari.

Tertia obiectio.

Obiectio tertia, cum eodem Suarez ibidem, ex intelligere ut sic, tantum sequitur vel representatio rei intellecta, vel terminus aliquis productus, si sit a quo produci possit. Paternitas autem nec; habet rationem representandi, nec illo modo copatur ad intellectiōnem ut terminus. Cur ergo dicamus resultare ex illa secundum rationem? Adde quod vera esset ista causalitas. Quia diuina essentia intelligit, ideo terminatur paternitate. At hoc verè dici non potest. Ergo nec illud vnde sequitur.

Ad primum Respondeo, etiam in nobis ex intellectu sumpta pro actu intelligendi, ut hic sumitur, (non autem pro actione tendente ad actum ut ad terminum, quo pacto Suarez videtur eam sumere) oriri speciem valentem ad recordationem eiusdem actus, & habitum facilitatem ad producendos similes actus. In Deo vero oritur virtualiter aliquid nobilitatis, nempe vis ad producendum sibi simile & consubstantiale, accipiens primum naturam sub ratione intelligentiæ.

Ad secundum Respondeo verum esse istam causalem. Quia essentia est simpliciter infinita & illimitata in omni genere perfectionis, est communicabilis tribus personis realiter distinctis, & terminabilis per tres hypostases relative oppositas inter se, ac propter oppositionem distinctas. Est, inquam, communicabilis per viam intellectus paternitatis ad generandum Filium: & per viam voluntatis, secundum spirandi ad producendum Spiritum sanctum.

SECTIO II.

An esse ingenuum sit altera proprietas patris?

8. Esse ingenuum est altera proprietas patris.

Respondeo affirmatiue. Pater enim non tantum id habet proprium & singulare ut per se substantiam generatiuam sit principium Filij: verum etiam ut inter personas diuinas ipse solus existat sine alio principio, a quo realiter producat, quemadmodum Filius est ab ipso, & Spiritus sanctus est a Patre & Filio spiratore. Quæ secunda proprietas est, nempe nomine ingenui & innascibilis, seu potius improducibilis priuatiue sumpti. Nam quæ voce, negetur tantum generatio vel natiuitas proprie sumpta: illud Spiritui sancto cum Patre commune est, quod sit incapax natiuitatis & generatiue. Si vero ea quidem negetur generaliter

quæcunque productio, sed negatiue tantum, non priuatiue, significat de pura negationem producibilitatis: illud quoque nature seu Deitati commune est cum Patre, quod sit incapax realis productionis. Quare vti proprium singulariter Patris esse ingenuum siue improducibilem, debet sumi non in illud priuatiue, prout significat negationem productionis in aliqua persona diuina, cui licet non possit conuenire productio, tamen conuenit alicui eiusdem generis cum ipsa. Quæ ratione dicitur Pater innascibilis priuatiue, non quatenus priuatio dicitur carentia alicuius positiui quod possit aut debeat inesse Patri: sed quod potest ei conuenire, seu non repugnat illi, non quatenus Pater, sed quatenus persona diuina est. Pater enim est persona diuina. In genere autem personarum diuinarum non repugnat produci, sed re ipsa producuntur alia duæ, Filius & Spiritus sanctus. Quare hæc priuatio est de illis quæ dicuntur secundum genus, & non secundum speciem aut rationem propriam. Quibus apud Philosophos est priuatio visus in talpa, cui in quantum est animal, non repugnat videre: licet repugnet illi, ut talpa est.

Huius proprietatis meminerunt Conc. Tol. VI. & XI. & Vormatiens. in confessionibus fidei; & sancti Patres Iustin, in expositione fidei; Athanasius, in pist. de Synodis Arimini; Seleucia prope finem: Basil. lib. 1. & 2. contra Eunom. Nazianz. orat. 35. Cyrill. lib. 1. Thef. cap. 2. Augustin. li. 5. de Trin. c. 6. & 7. Hilar. in lib. de Syodis & lib. 3. de Trin. prope finem, alique Patres. Licet aliquandiu nonnulli Patrum voce illa uti reculerint, suspectamque habuerint. Quæ tamen si rectè intelligatur de sensu quo iam fuit explicata, vacat omni periculo, & certissimam veritatem continet. Certissimum enim est Patrem esse principium siue principio, & ipsum a nullo realiter produci, sicut ab ipso producuntur Filius & Spiritus sanctus.

Difficultas solum est primo, an nomine ingenui, siue improducibilis, significetur formaliter in patre aliquid positiuum, an potius aliquid negatiuum seu priuatiuum? Respondeo cum D. Thom. q. 33. a. 4. quod Suarez lib. 8. cap. 2. n. 6. alii que plurimis, de materiali quidem & fundamentaliter significari nomine illo positiuum quid: de formali vero negationem seu priuationem producibilitatis, fundatam in aliquo positiuo, ratione cuius patri conuenit esse sine principio. Nam cum Patri aeterno conueniat, ut sit principium sine principio: esse principium est quidem aliquid positiuum. Esse vero sine principio, & non posse habere principium, est formaliter negatiuum, sed tamen fundatur in positiuo, quod est tale ut principium habere non possit. Quapropter esse innascibilem, siue improducibilem, non est pura negatio, sed inuoluit pro materiali & fundamento positiuum paternitatis, ratione cuius conuenit primæ personæ inter alias esse improducibile. Vnde infero paternitatem

esse primam proprietatem Patris : quia innascibilitas alterius eius proprietatis, in ea fundatur, vt negatio in positivo.

Dices innascibilitatem significare dignitatem ex D. Thom. q. 3. art. 3. ad 4. At priuatio non dicit dignitatem. Ergo innascibilitas de formali non significat priuationem. Secundò, ingentum seu innascibile significat esse primum, quod est quid posituum, & diuersum à ratione principij : aliud enim est esse principium, & aliud esse primum principium. Tertio, nomen ingenti significat fontem originem, & vniuersale principium aliarum personarum : quod est aliud, quam paternitas, & posituum est. Quarto, si ratio infinitatis, immensitatis, & aliorum attributorum, quæ negatiue concipiuntur, & denominantur, cognoscereur duplici via ; & per negationem, & modo positiuo: non propterea deberet dici notio diuersa natura seu essentia, id est, diuersa ratio obiectiua, sed eadem omnino diuerso modo intellecta. Ergo similiter innascibilitas non erit notio diuersa à paternitate, nisi quid positiuum dicat à paternitate diuersum.

12. Innascibilitas dicere dignitatem, tum ratione materialis, de quo loquitur D. Thomas : tum etiã ratione formalis, quia non est priuatio seu negatio alicuius debiti aut conuenientis: sed est negatio in aliquo non indigente, & excludente formam, quæ negatur, per sufficientiam essendi sine principio ; quod ad dignitatem quandam & auctoritatem pertinet.

Ad secundum Respondeo, *Primum*, supra rationem principij addere tantum de formali negationem alterius principij, vt sit principium sine principio. Idemque dico de eo quod est esse fontem originem, id est, primum fontem & principium cæterarum personarum : quod tamen non significatur formaliter nomine ingenti siue innascibilis, sed tantum negatio principij, à quo sit persona quæ dicitur ingenta. Nam esse ingentum non dicit quod persona illa sit principium aliarum. Et licet aliqua persona non esset genitor neque principium : tamen esset ingenta, si non esset ab alio. Atque ex his patet solutio tertij argumenti.

13. Ad quartum Respondeo, sufficere ad distinctionem notionum, vt res diuerso modo declaretur, etiam per connotata, & secundum quid magis exprimitur : vt in præsentis sit. Ratio enim patris exprimit ipsum esse principium. Ratio autem innascibilis, ipsum esse sine principio. Quæ duo reipsa paternitas conueniunt. Primum, quatenus est constitutiuum principij generandi, quod pater nominatur. Secundum, quatenus paternitas conuenit essentia sine reali productione aut communicatione, quam ne quidem supponat villo modo. In quo differt à spiratione actiua, quæ prout est in filio, supponit generationem, vt citius ipsi communicatur cum cæteris attributis.

14. Secunda difficultas est quomodo bene pro-

betur Patrem esse ingentum siue improducibilem? Respondeo bene probari ex eo quod cum tres sint tantum personæ diuinæ, vt fides docet ; & non sit inter illas mutua productio, necessarium est aliquam esse improducibilem, ad eoque improducibilem : nam in diuinis productionibus id est esse, & posse esse : & productio quæ reipsa non est, impossibilis est. Itaque pater neque est producibilis à Filio, aut à Spiritu sancto, quos ipse producit : neque ab alia persona diuina, quia non est alia. Neque est quicquam aliud à quo produci possit: quia non ab essentia à qua realiter nõ distinguitur omnis autem productio realis importat realem distinctionem inter producentem & productum: alioquin in diuinis personæ productæ nõ distingueretur realiter à producentibus. Non etiam ab vlla creatura, quæ manifestè non potest esse origo & principium alicuius personæ diuinæ. Omnis enim creatura contingens est, & infinite distat à perfectione personæ diuinæ. Ergo non est principium personæ diuinæ, quæ existit ex absoluta necessitate; & si producitur, debet habere principium sibi proportionatum æqualisque necessitatis & perfectionis.

Huic rationi opponit Cuiusdam disp. 5. de b. 2. n. 2. Non ita clare repugnare, quod personæ diuinæ se mutuo producant: quia mutua productio, non magis implicat, quam mutua causalitas in eodem genere causæ : quæ non ita aperte repugnat, cum vix possit reddi delictum, cuius magis implicet, quam mutua causalitas in diuerso genere causæ, quam multi communiter docent.

Respondeo quicquid aliqui dicant, implicare euidenter, vt res quæ semel tantum producit, producat ab effectu, vel à termino quem physice producit. Ratio est quia quicquid producitur physice ab aliquo, producitur ab illo vt existente: quod enim physice nõ est, non agit physice. Ergo vt producat, & sic potens ad producendum, debet existere. Atqui nõ constituitur potens formaliter per effectum aut terminum quem producit, & qui existit vi illius potentia: ergo non existit per effectum vel terminum. Ergo non producitur ab effectu vel à termino quem physice producit.

Dixi, *Quem physice producat*: quia alia est ratio de fine, qui tantum concurrit moraliter, potestque physice vel moraliter causari ab eo cuius moralis causa est agendum voluntate agentis. Ex gr. sanitas est causa moralis & finalis medicinae, & medicina est causa efficiens sanitatis. Gloria æterna est causa moralis & finalis bonorum operum, quæ fiunt propter illam consequendam, & eadè bona opera sunt causa moralis & meritoria glorie æternæ: non secundum esse morale & apprehensum, quod presupponitur vt moueat finaliter ab exercenda bona opere, sed secundum actualem & physicam existentiam, quam obinet per bona opera vt causam meritoriam. Quia enim causa finalis mouet, non vt existens actu, ac neque necessarid vt præsupposita tanquam futura (quo pacto merita Christi

Quomodo
proberur
Patrem esse
ingentem?

Causa non
potest pri-
mo produ-
ci ab effe-
ctu quem
physice
producit.

16.

mouebant Deum ad mercedem anticipantem ante incarnationem) sed tantum ut vel reipsa, vel in estimatione possibilis haberi potest secundum esse morale, id est, quatenus apprehenditur & desideratur, mouere agens ad procurandum & efficiendum ut physice sit. In quo modo causandi non est contradictio, quia est in eo quoddam physice producens, & producens quia existens, existat ut sui effectus, & constituitur formaliter potens ad producendum per effectum aut per terminum qui non existit nisi in potentia illius.

17.

17. Dicitur: quia in reproductione mediata vel im-

mediata, non implicat, nisi quid aliud obstat, idem reproduci à suo effectu. Exempli gratia: si lumen A, productum à lumine B, posset reproducere lumen B, etiam in eodem instanti temporis, si Deus ad illud indiuiduū determinaret, loco alterius luminis quod naturaliter producere potest eodem instanti quo primo est. Supposito quod idem simul à duabus causis totalibus produci possit, quod non implicare ostendimus alibi. Verum in diuina reproductione esse nequit. Tum quia virtus producendi, quae opponitur relative personae productae, non potest formaliter illi conuenire, ut reproducatur personam à qua procedit. Tum etiam quia sicut vnicus est terminus cuiusvis secunditatis ad intra, adequatus suo principio, illiusque vim exhauriens: sic vnica est productio cuiusvis principij ad intra, exhauriens adaequatè vim totam illius principij. Cumque principium sit vnicum ad generandum, & vnicum ad spirandum: non est nisi vnica productio generatiua, & vnica spiratiua: sicut vnicus Filius, & vnicus Spiritus sanctus.

SECTIO III.

An pater sit principium & fons totius Deitatis, & num etiam causa & initium illius adpositus?

18. Pater est aliquo modo principium & fons totius Deitatis.

18. Ico primò Patrem esse aliquo modo principium & fontem totius Deitatis: quia scilicet pater non modo est à se huius principij, sed etiam est principium Filij, & cuius illo est principium Spiritus sancti; atque utriusque naturam diuinam communicat. Unde est principium omnis productionis, & omnis communicationis, quae in mysterio Trinitatis existit. Eoque sensu à sanctis Patribus & à Conciliis vocatur fons & origo totius Deitatis, & totius Trinitatis fontalis plenitudo. Non quod producat Deitatem ipsam: quippe quae improducibilis est: Aut quod, siue per productionem, siue per communicationem, sit principium totius Trinitatis adaequatè: alioquin esse principium sui ipsius, cum sit ipsemet vna persona Trinitatis: sed quia quicquid est productionis & communicationis in mysterio Trinitatis,

illud totum ab ipso est. Verum haec proprietates significatur aliquatenus nomine patris, de cuius ratione est ut de naturam filio cum fecunditate spirandi. Ideoque vnus generandi importat vim spirandi. Ad utraque autem oritur vnus processio & communicatio Trinitatis, quae non aliter est productiua ad intra, & communicatiua, quam generandi & spirandi. Quare esse Patrem in Trinitate, est esse fontem & originem omnium processionum, quae possunt illi conuenire. Atque ita esse Patrem idem est, ac esse fontem totius Deitatis in sensu supra explicato.

Hunc loquendi modum, quod scilicet Pater sit fons Deitatis, aut totius Deitatis, usurpant Dionys. cap. 2. de diuin. nom. post medium, Athanas. contra Gregales Sabellij longe à fine, Ambros. in Symbolo Apost. cap. 2. & Concil. Toletan. VI. cap. 1. initio, Toletan. XI. & Vvorat. in professione fidei initio, & Florentin. sess. vltima in literis vnionis. Eodem autem sensu quo pater est fons totius Deitatis aut Trinitatis, est etiam illius principium, valens autem S. Augustin. lib. 4. de Trin. cap. 20. prope finem: id est, id à quo est quicquid produciatur in Deitate & Trinitate. Principium autem ex Aeliot. 5. Metaph. cap. 1. est id vnde aliquid aut est, aut fit, aut cognoscitur.

Initium tamen dici non debet respectu personarum productarum, quia vox illa sonat personas productas. habuisse principium durationis, quod est falsum. Ut rectè docent Magister in 1. dist. 29. §. Deinde, S. Thom. ibidem in fine expositionis textus, & alij Theologi communiter, post sanctos Patres Athanas. orat. 2. contra Arian. longe post initium, Hilar. 4. de Trinit. columna 3. & alios. Quanquam sumendum est initium, quam pro principio durationis, nempe pro solo principio originis, potest dici de Patre respectu aliarum personarum, ipsique tribuitur ab aliquibus antiquis: ut à Chrysost. hom. 1. in symb. Apost. quae habetur tom. 5. veteris editionis. Et à Concilio Syrmien. can. 26. apud Hilar. in lib. de Synodis post med. vbi eius verba refert & approbat, quibus anathematizat eum qui dixerit filium esse innascibilem & sine initio. Chrysostomi autem verba loco citato sunt, De substantia Patris naturam & genitum confiteamur: & initium (id est originem) à Patre habere dicimus.

Quod verò atinet ad nomen causa, si strictè sumatur, prout sumitur à Latinis, significatque dependentiam effectus, & contingentiam absolute loquendo; non potest tribui Patri respectu Filij, aut Spiritus sancti. Secus autem si sumatur latius, etiam pro principio originis, abstrahendo ab huiusmodi imperfectionibus. Quo pacto sumitur vox à Graecis Patribus, frequenterque tribuitur Patri respectu Filij & Spiritus sancti. Quin etiam ab aliquibus Latinorum Patrum, Pater dicitur causa Filij, eodem sensu: ut ab Hilario lib. 11. de Trinit. columna 7. & lib. 12. col. 4. & c. Et ab

Augustin. lib. octoginta trium quest. q. 13. ubi ait Deum esse causam sempiternam suae sapientiae sempiternae: & nunquam fuisse non Patrem, ac sine Filio.

22. Authorem vero Filij eundem nuncupant Athanas. Dial. 2. de Trinit. contra Macedon. prope finem. Euseb. lib. 4. demonstrat. Euang. cap. 3. Hilar. lib. 4. de Trinit. Augustin. lib. 3. contra Maximin. cap. 14. Quem loquedi modum admittunt S. Thom. quest. 33. art. 1. ad 2. & in 1. dist. 29. q. 1. art. 1. in corp. Caietan. & alij interpretes D. Thom. ad art. 1. quest. 33. & Scholast. communiter cum Mag. in 1. dist. 9.

Filius potest dici auctor & principium Spiritus sancti. §. Dicamus ergo. Sicut autem Pater dicitur esse principium & auctor Filij: potest Filius dici principium & auctor Spiritus sancti. Et quidem principium dicitur à Concilio Lugdun. cap. unico de sum. Trinit. & à Cyrillo Alex. aliisque Patribus relatis à Didaco Ruis disp. 48. sect. 4. Auctor verò Spiritus sancti vocatur ab Amalario lib. 2. de Trinit. longeà fine ubi sic ait: Spiritus sanctus de Patre & Filio auctoribus confitendus est. Citat etiam Ruis Athanasium in epist. quadam ad Serap. cuius hæc verba refert: Apostolus, que in eo operatur Spiritus, Filio au-

ctori eius attribuit: sicut Filius, que ipse facit opera suo auctori Deo Patri attribuit. Sed in nulla ex quatuor eius Epistolis ad Serapionem inscriptis, verba illa reperio. Vult tamen S. Thomas in 1. dist. 29. art. 1. solum Patrem dici debere auctorem Filij: quia nomen auctor significat principium sine principio. Et quidem magis speciali ratione dicitur auctor alicuius rei, qui illam ita ex se promit, ut ab alio nullo modo acceperit. Filius autem est principium Spiritus sancti per fecunditatem voluntatis à Patre acceptam. Quare speciali ratione Pater est auctor personarum productarum. Eademque de causa est etiam specialius auctor creaturarum, quam Filius & Spiritus sanctus, qui sunt earum principium & causa per intelligentiam, voluntatem, & omnipotentiam, à Patre acceptam. Quam ob rem etiam puto Patrem specialiter & appropriatiue vocari omnipotentem in Symbolo Apostolorum, & in Symbolo Nicæno, quia omnipotentia pertinet ad auctoritatem. Sicut Filio tribuitur appropriatiue sapientia, quia procedit per viam intelligentiae: & amor ac bonitas Spiritui sancti, quia procedit per viam voluntatis.

Pater specialius dicitur auctor Spiritus s. & creaturarum quam Filius.

DISPUTATIO VIGESIMA NONA

De persona Filij.

Sectio I. An & quomodo Filius sit Verbum?

Sectio II. An Verbum non modo dicatur notionaliter in diuinis: sed etiam essentialiter?

Sectio III. An & quomodo Filius sit imago?

DE Persona Filij specialiter disputat S. Thomas quest. 34. & 35. In quarum priore docet 1. Nomen Verbi in diuinis sumi tantum personaliter, seu notionaliter, & nullo modo essentialiter: quia significat aliquid ab alio procedens. Sicut in humanis verbum mentis, vel oris, significat aliquid ab intellectu, vel ab ore procedens. 2. Verbum esse proprium nomen personae Filij: quia significat quandam emanationem intellectus: persona autem quae procedit in diuinis secundum emanationem intellectus, dicitur Filius. Itaque solus Filius proprie dicitur Verbum in diuinis. 3. In Verbo importari respectum ad creaturas: quia Deus cognoscendo se, cognoscit omnem creaturam. Verbum autem conceptum est representatiuum omnis eius, quod actu intelligitur. Et sicut Dei scientia est tantum cognoscitiua ip-